

др АЛЕКСАНДАР ПОПОВИЋ (1961 – 2018)

Готово сваке године у протеклих четврт века, а вероватно и у нешто дужем периоду, дана 6. октобра, телефонирао сам Александру Поповићу или му слао СМС поруку и честитао му рођендан. То сам чинио и онда када се стицајем различитих околности претходно нисмо видели и по неколико месеци. Иако се то понављало, он би увек изнова био изненађен, али му је, чини ми се, пријала та врста подсећања и пажње. У сваком случају, није је схватао као доказ историчарске меморије.

Премда смо били више колеге него пријатељи, постојали су тренуци не само блиске професионалне сарадње, него и тренутака искрености који су излазили из простора конвенционалног пријатељства. Посреди је било једно од оних дружења када после више година сретнете неког, а разговор се води, без било каквог запињања и непријатних станки, као да сте се растали пре неколико минута.

Сећам се и једног његовог писма које ми је послао у Атину где сам средином осамдесетих година боравио на вишемесечној стипендији. Управо тада је, привремено, чини ми се, почео да ради у библиотеци

Одељења за класичне науке. У писму је, између осталог, стајало: „Сви велики људи су почели као библиотекари!“ За све оне који су га добро познавали било је јасно да ту нема ни трага некаквом разметању, ни примисли људске таштине, ни наговештаја, дакле, неке горљиве амбиције. У питању је искључиво била једна врста домишљатости и самоироније.

За Александра Поповића се никако не би могло рећи да је био конформиста. Напротив, он је томе био сушта супротност. Кроз читањем свој живот, који је сада смештен између две бројке, 1961, која је исходила, и 2018, која симболизује одлазак, скоро увек ишао је против струје, неизвеснијим и мање утабаним животним стазама, рекао бих са једном врстом коцкарске понесености. У том брзом промицању времена показивао је храброст, једну врсту сужене одговорности, па можда и аутодеструкције, али свакако и пустиловног духа. Увек је, међутим, пленио и својим дискретним, помало опорим и горким хумором.

Александар Поповић је био један од најревноснијих сарадника „Византијских извора за историју народа Југославије“, капиталног пројекта који је организован у Византолошком институту Српске академије наука и уметности. Био је сарадник Пете свеске ове престижне едиције и свој посао, а то је био превод судских аката охридског архиепископа Димитрија Хоматијана, односно Хоматина, обавио је беспрекорно и на време. Ово истичем стога што је поменута серија из разних разлога прекинута и њен Пети том никада није објављен. Велика је штета што су Поповићеви сјајни преводи имали жалосну судбину да остану сачувани само у рукопису. Истина, он је на основу тих превода написао и неке веома занимљиве научне прилоге, али то не умањује штету проистеклу из чињенице да Поповићеви одлични преводи неће бити публиковани.

Штавише, пошто је углавном завршио све што је требало превести када је у питању Димитрије Хоматин, он се окренуо превођењу тзв. „историчара пада“, византијских писаца који су своја дела састављали у другој половини XV столећа, односно после пропасти Византијског царства. Знао да је преводио делове историјског списка Лаоника Халкокондила предвиђене за Седму свеску „Византијских извора за историју народа Југославије“ која такође из истих разлога као и Пета неће угледати светлост дана. Причао ми је како је веома тешко преводити „ученог Атињанина“, како Халкокондила често називају савремени истраживачи, али је за њега то био прави изазов у коме је умео да ужива.

Такође ми је жао што Александар Поповић није привео крају своју студију о Јулијану Отпаднику коју је дуго и брижљиво припремао. Наравно, био је свестан да је реч о „светској“ теми и да о Јулијану постоји готово несагледива научна литература, што је чињеница која је оправдано успоравала његов рад. Не знам колико је напредовао, шта је окончао и да ли у његовој писаној заоставштини потоје нека уобличена поглавља ове студије.

Међутим, његов сциентистички опус је такав да може да служи на понос не само њему, него и научним дисциплинама којима се бавио.

Као историчар, за преводе Александра Поповића могу да кажем да су били веома прецизни, такорећи без иједне сувишне речи, али никако

сувопарни. Напротив, били су срочени на уздржан, али зато не мање поетски начин и умивени, а то видим као последњи вео мајсторског умећа превођења.

Заједно смо написали чланак за Зборник радова Византолошког института о писмима које је Драгутин Анастасијевић, пионир српске византологије, упутио свом учитељу Карлу Крумбахеру, својеврсном „оцу“ немачке византологије, у периоду између 1907. и 1909. године. Он је са немачког превео Анастасијевићева писма, која сам ја, потом, уклопио у историјски и научни контекст времена када су написана. Приликом писања овог рада могао сам да схватим колико је Поповић захтеван и како брине над сваком написаном речју.

Ове године, 6. октобра, Александар Поповић би напунио педесет седам година. Међутим, овога пута нећу моћи да телефонирам драгом колеги и честитам му рођендан. При тој помисли осећам тугу и неверицу јер се тегобно и споро навикавам на чињеницу да нас је Александар Поповић заувек напустио.

Проф. др Радивој Радић

